

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Педагогічний Університет ім. Комісії Національної Освіти в Кракові
Інституту нейропсихотерапії (Відень, Австрія)
Трансільванський університет Брашова (Румунія)
Центр системно-орієнтованого консультування, лікування та психотерапії ZSB (Австрія)
Центр психічного здоров'я Тоом Паргі (Таллін, Естонія)
Коледж Санта-Фе (США)
Вільний університет Брюсселю (Бельгія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Криворізький державний педагогічний університет
Регіональне представництво Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
в Полтавській області
Головне управління Національної поліції в Полтавській області
ГУ ДСНС України у Полтавській області
Управління патрульної поліції в Полтавській області
Центр психічного здоров'я КП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги
Полтавської обласної ради»
Благодійна організація «Світло надії»
Гендерний центр Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОЯВИ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НА РІЗНИХ РІВНЯХ СИСТЕМИ: СІМ'Я, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

**Збірник наукових матеріалів
II Міжнародної науково-практичної конференції**

23-24 травня 2024 року

Полтава – 2024

Список використаних джерел:

1. Істоміна З. М. Пам'ять дошкільника : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2018. С. 128.
2. Кудрявцева О. А. Розвиток пам'яті молодших дошкільників засобами технології Макато Шічіда, О. А. Кудрявцева, А. О. Папук. *Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика*: матеріали III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (03 листопада 2023 року). Вип. 3. Одеса : ТОВ «Лерадрук», 2023. С. 124–130.
3. Харченко А. С. Психологічні особливості пам'яті дошкільників. *Сучасні тенденції розвитку теорії і практики дошкільної освіти* : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., (19-20 травня 2010 р.) ; М-во освіти і науки України ; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Полтава, 2019. С. 180–184.

ШКІЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА

Швець Софія

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Науковий керівник: доктор філософії, доцент **Хоменко Є. Г.**

Шкільна адаптація дітей з розладами аутичного спектра (РАС) є надзвичайно актуальною темою в сучасному суспільстві. Аутизм зустрічається в країнах усього світу незалежно від расової приналежності, етичної групи і соціального середовища. Поширення в Україні процесу освітньої інклюзії дітей з особливими потребами є не тільки відображенням часу, але і являє собою забезпечення реалізації прав дітей на отримання доступної та якісної освіти. Інклюзивна практика реалізує доступ до отримання освіти в загальноосвітній навчальний заклад за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання для дітей з особливими освітніми потребами. Дає можливість створити необхідні умови для адаптації освіти для всіх без виключення дітей незалежно від їх індивідуальних особливостей, навчальних досягнень, рідної мови, культури, їх психічних і фізичних можливостей. Інклюзія дітей з аутизмом в загальноосвітню систему навчання може бути успішна і сприяти їхньому психологічному та емоційному розвитку.

Мета дослідження – аналіз проблеми психологічного супроводу адаптаційного етапу дітей з РАС та початку їхнього навчання в школі.

Виходячи з теоретичного аналізу психологічної літератури, нами визначено, що дитячий аутизм – це особливе порушення психічного розвитку. Найбільш яскравим його проявом є порушення розвитку соціальної взаємодії, комунікації з іншими людьми, що не може бути пояснено просто зниженням рівнем когнітивного розвитку дитини. Інша характерна особливість – стереотипність в поведінці, що виявляється у прагненні зберегти постійні звичні умови життя, опорі найменшим способам змінити що-небудь в навколишньому середовищі, у

власних стереотипних інтересах і стереотипних діях дитини, в пристрасі його до одних і тих же об'єктів [7].

Включення дітей з аутизмом в масову освітню систему в дошкільному і шкільному віці може мати значний вплив на їх розвиток, зокрема, підвищення рівня мовних і комунікативних навичок, навичок соціалізації та інтелектуального рівня. Більшість експертів вважають інклюзію цивільним правом, відповідальним за формування відповідного соціального розвитку, але для того щоб інклюзія та навчання в середовищі нормотипових однолітків були успішними, багатьом дітям з РАС потрібна спеціалізована допомога [6].

Розлад аутичного спектра пов'язаний із стійким порушенням адаптаційних здібностей дітей у багатьох сферах. У міру дорослішання в дитини значно знижується залежність від допомоги близьких. Кожен віковий період відзначається встановленням нових навичок, важливих для адаптації в сім'ї, школі, дитячому садку та загалом в соціумі, які допомагають дитині успішніше адаптуватися в сучасному суспільстві й бути більш самостійною. З віком адаптивна поведінка міняється, а сама адаптація зростає [5].

К. Лебединською було виділено декілька варіантів аутизму:

- дитячий аутизм при різних захворюваннях ЦНС (органічний аутизм);
- психогенний аутизм виникає переважно у дітей до 3-4 років які зростають в умовах емоційної депривації;
- діти з аутизмом шизофренічної етіології;
- аутизм при захворюваннях обміну речовин;
- аутизм при хромосомній патології [4].

У працях дослідниці О. Нікольської зазначається, що для дітей з РАС характерне виникнення певних складнощів у процесі адаптації до шкільного життя. Вона вказує, що шкільна адаптація включає в себе біологічну, психологічну і соціальну адаптацію. На початку свого шкільного життя діти з РАС стикаються з труднощами входження в режим занять, невмінням спілкуватися з однолітками та вчителями, вони вимагають індивідуального підходу, постійного спонукання і підтримки. Неможливість самостійно адаптуватися до постійних змін у шкільному режимі часто ставить аутичну дитину під загрозу емоційного зриву. Термін «адаптація» (від лат. *adaptatio* – пристосування) широко застосовується як теоретичне поняття в різних наукових областях. До педагогіки термін увійшов порівняно недавно. Вживання поняття «адаптація» в якості «звикання», «пристосування» індивіда до умов життя і діяльності почало упроваджуватися в педагогічний лексикон вслід за розробкою поняття «соціальна адаптація» [3].

У численних психологічних дослідженнях наголошується на необхідності враховувати специфіку саме шкільної адаптації дітей з РАС. Ігнорування проблем адаптації цих осіб зумовлює труднощі їх подальшого життя та спілкування. А. Нізова підкреслює, що відхилення від норми здоров'я можуть зумовлювати серйозні адаптаційні проблеми в житті. Діти з наявними фізичними вадами (інваліди з різним анамнезом, заїки, картаві та ін.) особливо легко травмуються. Некоректне поводження і ними призводить до глибокої

життєвої трагедії. В. Мухіна акцентує увагу на «факторі місця», тобто школи, в якій має адаптуватися дитина з вадами здоров'я. Цей фактор посилює проблеми всієї пізнавальної діяльності дітей і позначається на шкільній успішності, специфіці їх міжособистісного спілкування. Поступово такі учні починають уникати спілкування, особливо з незнайомими для них людьми, відбувається певний невротичний розвиток особистості. Фізіологи, розглядаючи проблему адаптації дітей молодшого шкільного віку, зазначають, що вчителю початкових класів із перших днів потрібно коректно виявити дітей, які представляють «групу ризику», тобто тих дітей, яким необхідна індивідуалізація процесу навчання та виховання [2].

Д. Єльконін наполягав на тому, що для розуміння сутності психологічної адаптації дітей молодшого шкільного віку є необхідним ретельний аналіз трьох ліній розвитку дитини. Перша лінія – формування довільності поведінки, друга – оволодіння еталонами та засобами пізнавальної діяльності; третя – перехід від егоцентризму до альтруїзму [2].

Школа потрібна дитині з аутизмом, напевно, більше, ніж будь-кому іншому, але вона і більше складна для нього, ніж для інших дітей. Разом з тим, питання про доцільність організації спеціальних класів для таких дітей важко вирішити однозначно. Дуже багато що говорить про те, що навчання дітей з аутизмом дійсно потребує нестандартного підходу. Вчителю необхідно враховувати їх особливий темп роботи, труднощі організації уваги. Їм потрібно відповідне улаштування шкільного життя з ретельно продуманим функціональним простором класу, робочого місця, стійким порядком занять [6].

Існує велика кількість терапевтичних і корекційних технологій, методів, засобів у контексті психолого-педагогічного впливу на розвиток дітей з аутизмом. Деякі з них опрацьовано спеціально для дітей цієї категорії (АВА, ТЕАССН, холдинг-терапія, Програма активності (M.&Ch. Knill), Метод «Доброго старту», «Терапія повсякденним життям» (Daily Life Therapy, K. Kitahara, S. Greenspan), «Метод вибору» (Option Therapy, B.&S. Kaufman); деякі – однаково успішно застосовують для дітей з різними розладами розвитку, у тому числі, і для дітей-аутистів (методи альтернативної комунікації, метод розвивального руху В. Шерборн, нейропсихологічні корекційні методи, музико-, ігрова-, арт-, кінезо іпотерапії тощо) [1].

Аутизм – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку та характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування. Для успішної адаптації дітей з РАС можна використовувати різні технології, які формують стратегію поведінки і закріплюють знання, які отримали діти, які розвивають самостійність мислення, сенсорні здібності, стимулюють розвиток допитливості у дітей та зацікавленість у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В., Антонюк Н. Адаптація дітей з особливими потребами до навчання в початковій школі : навч-метод. посіб. Луцьк, 2018. 34 с.

2. Гладуш В. А. Інклюзивний освітній процес і волонтерство: досвід співпраці. *Народна освіта*. 2014. №3 (24). С. 5–9.
3. Захарова Н. М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору : монографія. Донецьк: Ноулідж, 2010. 218 с.
4. Косолапова К. О. Проблеми адаптації дітей з особливими потребами до навчання у школі : навч.-метод. посіб. Луцьк, 2014. 28 с.
5. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 110 с.
6. Тарасун В., Хворова Г. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. для вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 103 с.
7. Narrower J. K, Dunlap G. Including Children With Autism in General Education Classrooms. A Review of Effective Strategies. *Behavior modification*. 2001. № 25 (5). P. 762–784.

ТЕХНОЛОГІЇ ЗНАЧЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Слизька Валерія

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент **Іщенко В. І.**

У вітчизняній психології давно визнана необхідність регулярного і якомога більш раннього управління ходом психічного розвитку дитини і корекції порушень, що виникають в результаті цього [1, с. 8].

На сучасному етапі дошкільний вік стає одним з вирішальних періодів у становленні особистості дитини. У цей період формуються багато базових якостей і властивостей особистості. Від того, як вони сформуються, залежить весь подальший розвиток.

Питання тривожності в дитячому віці дійсно є актуальним і важливим. Своєчасна і ефективна модифікація тривожності на ранніх етапах розвитку може мати значний вплив на подальше фізичне та психічне здоров'я дитини, а також на її соціальну адаптацію. Тому розвиток стратегій та методів, спрямованих на підтримку психічного благополуччя дітей і зменшення тривожності, має велике значення для загального добробуту молодого покоління.

Тривожність – одна з найскладніших та найактуальніших проблем у сучасній психології.

Причини формування тривожності криються як в природних і генетичних факторах психічного розвитку дитини, так і, більшою мірою, в умовах, що складаються в соціумі та соціалізації. Якщо перший спосіб формування тривожності практичним психологам важко модифікувати, то другий спосіб має потенціал для створення певних умов, що сприяють подоланню розвитку високого рівня тривожності в дитячому віці [5, с. 21].